

borgerlige Kredse, hvor hun havde mange Venner (Ex. Klopstock, Skuespilleren Schröder, den berømte Oplysningsmand Nicolai, endelig »Urania«s nu glemte Digter Tiedge, hvis Ry engang overstraaede Schillers). Adelen karakteriserer hun som udannet og dens selskabelige Liv som tomt.

Hvor plagsomt Hoflivet var hende fremgaar bl. a. af en levende Skildring af en Hoffest i Berlin under Frederik d. Stores Efterfølger. Galladragtens Tunghed, Trængselen af indbudte og uindbudte Gæster, Heden, Lugten gør, at hun kun interesserer sig for en Ting: en Stol at sidde paa. Politisk Parti tager hun ikke. Hun erklærer tværtimod at ville staa over Partierne. Hun klager over, at man i disse Revolutionstider ikke kan komme i noget Selskab uden at det politiske Problem: Aristokrat eller Demokrat strax sættes i Centrum. Selv tilstræber hun som Barn af det 18. Aarh. kun at være »ein wahrer Mensch«. Hun ræsonnerer imidlertid meget levende og forstandigt om adskillige sociale Spørgsmaal (Fyrstemagtens Problem, Kvindens Stilling o. l.).

Interessante er adskillige Paralleler med vor Tid. Saaledes de franske Emigranters paastaaede eller faktiske politiske Agitation i Udlandet, og — i Tyskland — Embedsafsættelser af politiske Grunde.

Udgiveren har haft Vanskeligheder at kæmpe med paa Grund af Elisas Mangel paa Orthografi, som særlig faar Betydning ved Navnene. Det gaar saa vidt, at der i Elisas *Bärbrun* muligvis skjuler sig en *Père Brun*. S. 160 findes et underligt Fuglenavn: *Daunpfaff* (= *Dompfaff*?). Hvis det er ægte, kræver det en Note. Noterne er, hvad det literære angaar, svage. Den berømte Historiefilosof, Aandshistoriker og Kritiker Herder betegnes kort som »Digteren« Herder. I Teksten forekomme en Række Titler paa Teaterstykker. Af alle disse gives der kun Oplysning om *Menschenhass und Reue*, maaske det eneste hvis Forfatters Navn melder sig af sig selv.

Udgiverens Indledning orienterer vel.

Carl Roos.

Af Højesteretsdommer, Dr. juris. Troels G. Jørgensen foreligger nu, i Tilslutning til hans Udgave af Ørstedes Skrifter og til hans tidligere Skrift om Ørsted som Dommer, en Ørsted-Biografi: *Anders Sandøe Ørsted, hans Liv og Arbejde* (1933). Den hidtil eneste større biografiske Skildring af Ørsted er L. Kochs i 1895 udgivne Bog, der trods en vis flygtig Behandling af Kildestoffet giver det rigtige og retfærdige Billede af den store Jurist og Embedsmands menneskelige Karakter, et Billede, rensat for de

traditionelle, i den politiske Agitation udformede nationalliberale Forestillinger. Dr. Jørgensen modsiger ikke paa noget væsentlig Punkt Kochs Fremstilling, men supplerer den ud fra sine særlige Forudsætninger med en indgaaende systematisk Behandling af Ørsteds Forfatterskab og Embedsgerning og tillige med mange Træk, der i det enkelte belyser hans Livsudvikling og Livsforhold. For Ørsteds litterære Virksomhed i de ganske unge Aar fremhæver Jørgensen (S. 28) som karakteristisk, at ligesom hans Meninger fremgik af nøjeste Overvejelse, saaledes fremsattes de uden Hensyn til, om de kunde skade hans Fremtidsudsigter, eller om de faldt sammen med de herskende Anskuelse. Det er den strenge, pligtstro Saglighed, der altid har været afgørende for Ørsted; men hertil er kommet — hvad der belyses ikke mindst ved den foreliggende Skildring — det Præg, hans Personlighed fik ved hans Ungdoms filosofiske Interesser, og som i Virkeligheden gjorde ham til en nær aandsbeslægtet af Samtidens Teologer. »Han saa«, siger Troels Jørgensen (S. 312), »Livet som et pligtmæssigt Samliv i Fuldbgyrdelse af en Tingenes Væsen iboende Fornuftplan, i de modnere Aar i Tilknytning til Kirkelæren«. Naar der saa her ogsaa tales om Ørsteds »etisk følsomme Sind«, er dette sikkert yderst træffende, men bør ikke forlede nogen til at antage, at »Følsomhed« i almindelig humanitær Forstand var noget fremtrædende Særkende for Ørsted. Jørgensens Skildring af ham som Dommer og Lovforfatter kan kun bekræfte Indtrykket af, at Hensynet til Samfund og Stat altid for Ørsted overvejede Hensynet til det enkelte Individ og dets Skæbne. Ørsteds Tendens som Straffedommer findes bedst at kunne »karakteriseres med Ordet Nidkærlighed« (S. 67). 1802 afgav han nogle Voteringer i Sager angaaende Ejendomsret, der paa københavnsk Grund blev gjort gældende over for vestindiske Slaver; Ørsted stemte med de andre Dommere for, at Herren havde Retskrav paa Slavens Medfølge; den Særmening, han gjorde gældende og fastholdt i alle tre Sager, angik kun »Begrundelsens Form« (S. 70). En nærmere Belysning af Ørsteds Stilling som Dommer i dette ejendommelige Forhold, hvor han alene har været i Stand til at fæste sig ved det rent juridiske Moment, kunde give et ganske interessant Bidrag til hans Karakteristik; mange Aar efter forsvarede han energisk sit Standpunkt i en Polemik mod Algreen-Ussing.

Baade Jurister og Ikke-Jurister vil ogsaa i Fremtiden søge til de ældre monografiske Skildringer af A. S. Ørsteds juridiske Indsats. Men Troels Jørgensens Bog udgør nu den lettest tilgængelige Haandbog. Af en særlig Værd for enhver, der sysler

historisk med Tiden, er den Oversigt, der er givet over Resultaterne af Ørsteds Deltagelse i Lovgivningen. Som teoretisk Jurist hyldes han selvfølgelig paa det varmeste af Forfatteren: »Han er fremdeles vor Lærer i Kraft af sine Tankers Styrke og Sikkerhed, sin Forms Klarhed og Jævnhed«. Som Statsmand og Politiker er han derimod ikke i nogen særlig Grad Genstand for Vurdering i dette Skrift, der derved mindre kommer ind paa at vise Begrænsningen af hans Storhed. Den Saglighed, der udmærkede Ørsted som Embedsmand og Jurist, blev hans Svaghed, hvor han stod over for de egentlig politiske Problemer og over for de politiske Lidenskaber af det være sig socialt eller nationalt Udspring; det var ikke nogen karaktermæssig Svaghed, der her var ham i Vejen. Paa disse Spørgsmaal kommer Forfatteren imidlertid ikke ind, men nøjes væsentlig med at behandle de videnskabelige og juridisk-administrative Sider af Ørsteds Virksomhed; Resultatet er blevet en meget værdifuld og brugbar Oversigt. (I Parentes skal tilføjes, at Udtrykket »Forretningsmand« ikke, som Forfatteren (S. 90) synes at antage, er en Betegnelse, Ørsted af mere tilfældige Grunde har brugt om sig selv, men ganske svarer til den daværende almindelige Sprogbrug, hvor Talen var om Mænd i overordnet praktisk Statstjeneste).

Hans Jensen.

I Anledning af, at der 1932 var forløbet 400 Aar, siden Frederik I ved Gavebrev af 17. Novbr. 1532 bortskænkede Horsens Graabrødreklosters Bygninger til Brug bl. a. for en latinsk Skole, har Skolens nuværende Rektor Cl. Clausen udsendt en Fremstilling af dens Historie med Titlen: *Horsens Statsskole 1532—1932*. Fremkomsten af et saadant Arbejde maa siges at være vel begrundet, idet det er over 80 Aar siden den forrige Skildring af Skolens Historie (ved C. F. W. Bendz) udkom (1848). Det kan ikke nægtes, at der er nedlagt et ikke helt ringe Arbejde i den foreliggende Bog. Den almindelige skolehistoriske Litteratur er flittigt blevet raadspurgt, omend enkelte nyere Ting som f. Eks. Georg Bruuns Undersøgelser om Ferlen er blevet oversat, og Skolens Arkiv (i Landsarkivet i Viborg) er blevet stærkt benyttet. Det er derved lykkedes at fremdrage en Del Stof ikke blot af speciel, men ogsaa af videre skolehistorisk Betydning. Nævnes kan saaledes Rektor Erik Bredals Timeplan fra ca. 1707, dobbelt vigtig, da den hidrører fra en Periode, der ikke er særlig rig paa Kilder til Oplysning om Undervisningens Tilstand, endvidere forskellige Breve, der belyser Ove Høegh Guldbergs Tilknytning til